

สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การแพร่กระจายค่านิยมพื้นฐาน ๔ ประการคือ แนวทางปฏิบัติที่จะทำให้คนไทยมีคุณภาพแห่งชีวิตที่ดีขึ้น ปัจจุบันได้มีการ เสริมสร้างปลูกฝังให้คนไทยโดยเฉพาะเยาวชนให้ปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานกันมากขึ้น โดยการใช้สื่อต่าง ๆ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานยังมีปัญหา เนื่องจากความบกพร่องของสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ที่ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเหมาะสมและมีได้สร้างรากฐานของค่านิยมที่ลึกซึ้งให้แก่สมาชิกในสังคม จึงเป็นปัญหาที่ต้องเร่งรีบแก้ไข ดังนั้นจึงควรมีการแพร่กระจายค่านิยมพื้นฐานทางสื่อต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะเมื่อพิจารณากันอย่างลึกซึ้งแล้วจะพบว่า การสื่อสาร ก็คือโครงสร้างพื้นฐานของสังคม เริ่มจากการสื่อสารในครอบครัว การสื่อสารในโรงเรียนและการสื่อสารมวลชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ ทักษะคิด และการนำไปปฏิบัติในระดับที่แตกต่างกัน การวิจัยนี้ต้องการศึกษาการแพร่กระจายค่านิยมพื้นฐาน ๔ ประการ ศึกษาบทบาทการสื่อสารในครอบครัว การสื่อสารในโรงเรียน และการสื่อสารมวลชน ของนักเรียนมัธยมปีที่ ๑ ในกรุงเทพมหานคร

ในการวิจัยนี้ ศึกษาลักษณะจากการแพร่กระจายค่านิยมพื้นฐานโดยแยกเป็นตัวแปรย่อยคือ ความรู้ ทักษะคิด และการนำไปปฏิบัติเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสาร ได้แก่ การสื่อสารมวลชน การสื่อสารในครอบครัว และการสื่อสารในโรงเรียน ปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจกับลักษณะจากการแพร่กระจายค่านิยมพื้นฐาน

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย

๑. เพื่อทราบลักษณะ การสื่อสารในครอบครัวของนักเรียนมัธยมปีที่ ๑
๒. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ ทักษะคิดและการนำไปปฏิบัติเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานของครอบครัวที่มีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบ concept-orientation และแบบ socio-orientation

๓. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความรู้ ทักษะคิดและการนำไปปฏิบัติเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานของครอบครัวที่มีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบ concept - orientation และแบบ socio-orientation

๔. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสำคัญของพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร ๓ ประเภท ได้แก่ การสื่อสารในครอบครัว การสื่อสารในโรงเรียนและการสื่อสารมวลชน และปัจจัยพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ เพศและศาสนาของนักเรียน ศาสนา อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษาของบิดามารดา ที่มีต่อความรู้ ทักษะคิด และการนำไปปฏิบัติในเรื่องค่านิยมพื้นฐานของครอบครัวที่มีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบ concept-orientation และแบบ socio-orientation

สมมติฐานในการวิจัย

๑. ความรู้ ทักษะคิดและการนำไปปฏิบัติเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบ concept-orientation และแบบ socio-orientation

๒. ครอบครัวที่มีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบ concept-orientation และแบบ socio-orientation มีความแตกต่างกันในเรื่องความรู้ ทักษะคิด และการนำไปปฏิบัติเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐาน

๓. พฤติกรรมการสื่อสารและปัจจัยพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ทักษะคิด และการนำไปปฏิบัติเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานในระดับที่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหญิง และอยู่ในลักษณะครอบครัวแบบ concept-orientation

๒. บทบาทของสื่อที่แพร่กระจายค่านิยมพื้นฐาน

๒.๑ นักเรียนได้ฟังและได้เห็นเรื่องเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานจากสื่อในครอบครัว คือ บิดามารดามากที่สุด รองลงมาได้ฟังและได้เห็นจากสื่อมวลชน คือ โทรทัศน์ สื่อที่มีบทบาทน้อยที่สุดคือ สื่อมวลชน ได้แก่ โปสเตอร์

๒.๒ นักเรียนมีความเชื่อถือเรื่องเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานจากสื่อในครอบครัว คือ บิตามารดา มากที่สุด รองลงมาจากสื่อในโรงเรียน คือ ครู สื่อในโรงเรียนคือ เพื่อนมีบทบาทในเรื่องความเชื่อถือเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานน้อยที่สุด

๒.๓ นักเรียนมีการยอมรับและปฏิบัติตามในเรื่องค่านิยมพื้นฐานจากสื่อในครอบครัว คือ จากบิตามารดา มากที่สุด สื่อในโรงเรียนคือ ครู มีบทบาทรองลงมา สื่อมวลชนคือ โปสเตอร์มีบทบาทต่อการยอมรับและปฏิบัติตามในเรื่องค่านิยมพื้นฐานน้อยที่สุด

๓. ลักษณะของการแพร่กระจายค่านิยมพื้นฐาน

๓.๑ ความรู้ในเรื่องค่านิยมพื้นฐาน

นักเรียนที่มาจากครอบครัวแบบ socio-orientation และครอบครัวแบบ concept-orientation ต่างมีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง เป็นส่วนใหญ่

๓.๒ ทัศนคติในเรื่องค่านิยมพื้นฐาน

นักเรียนที่มาจากครอบครัวแบบ socio-orientation และครอบครัวแบบ concept-orientation ต่างมีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง เป็นส่วนใหญ่

๓.๓ การปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน

นักเรียนที่มาจากครอบครัวแบบ socio-orientation และครอบครัวแบบ concept-orientation ต่างมีการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานในระดับปานกลาง เป็นส่วนใหญ่

จะเห็นได้ว่า ลักษณะของการแพร่กระจายค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนส่วนใหญ่เป็นไปในทำนองเดียวกัน คือ ระดับปานกลาง แต่นักเรียนที่มาจากครอบครัวแบบ concept-orientation มีแนวโน้มว่าจะมีความรู้และทัศนคติที่ดีกว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวแบบ socio-orientation

๔. จากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ ๑ - ๓ พบว่า

๔.๑ ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการสื่อสารในครอบครัว แต่ความสัมพันธ์ที่พบต่ำมาก

๔.๒ นักเรียนที่มาจากครอบครัวทั้งสองรูปแบบ มีความแตกต่างกันในเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐาน และนักเรียนที่มาจากครอบครัวแบบ concept-orientation มีแนวโน้มว่าจะมีความรู้ดีกว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวแบบ socio-orientation

แต่นักเรียนที่มาจากครอบครัวทั้งสองรูปแบบไม่มีความแตกต่างกันในเรื่อง ทศณคติเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานและการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน

๔.๓ จากการวิเคราะห์การถอดอรรถประโยชน์ เพื่อทราบลำดับความสำคัญของปัจจัย ต่าง ๆ ที่มีผลในการมีความรู้ ทศณคติ และการปฏิบัติตามในเรื่องค่านิยมพื้นฐาน พบว่า ในเรื่อง ความรู้ปัจจัยที่มีอิทธิพล คือ

เรื่องความรู้ ในเรื่องค่านิยมพื้นฐาน ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด เมื่อ พิจารณารวมทั้งสองกลุ่ม คือ การอบรมสั่งสอนบุตรของบิดามารดาแบบครอบครัว socio-orientation แต่ในทิศทางตรงข้าม ปัจจัยที่รองลงมาคือ การอบรมสั่งสอนบุตรของบิดามารดา แบบ concept-orientation ปัจจัยการหย่าร้างของบิดามารดามีอิทธิพลในทิศทางตรงข้าม และปัจจัยที่นักเรียนเป็นเพศชายเป็นปัจจัยสุดท้ายที่มีอิทธิพลในการมีความรู้ในเรื่องค่านิยมพื้นฐาน ของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะนักเรียนที่มาจากครอบครัวแบบ socio-orientation ปัจจัยการหย่าร้างของบิดามารดามีอิทธิพลมากที่สุด แต่ในทิศทางตรงข้าม ปัจจัยรองลงมาคือ การที่นักเรียนได้อยู่กับบิดามารดา สำหรับนักเรียนที่มาจากครอบครัวแบบ concept-orientation ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีความรู้ในเรื่องค่านิยมพื้นฐานมากที่สุด คือ นักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ด้วยกัน ปัจจัยนักเรียนศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลและมารดานับถือศาสนาพุทธ เป็นปัจจัยที่รองลงมาตามลำดับ

เรื่องทัศนคติในเรื่องค่านิยมพื้นฐาน เมื่อพิจารณารวมทั้งสองกลุ่ม ปัจจัย ที่มีอิทธิพล คือ อิทธิพลของการสื่อสารในโรงเรียน ถ้าพิจารณาเฉพาะนักเรียนที่มาจากครอบครัว แบบ socio-orientation ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการมีทัศนคติในเรื่องค่านิยมพื้นฐาน คืออิทธิพล ของการสื่อสารในโรงเรียนเช่นกัน แต่นักเรียนที่มาจากครอบครัวแบบ concept-orientation ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการมีทัศนคติในเรื่องค่านิยมพื้นฐาน คือ มารดาเป็นแม่บ้าน

เรื่องการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน เมื่อพิจารณารวมทั้งสองกลุ่ม ปัจจัย ที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ การอบรมสั่งสอนบุตรของบิดามารดาแบบ concept-orientation

และอิทธิพลของการสื่อสารในครอบครัวเป็นปัจจัยรองลงมา เมื่อพิจารณานักเรียนที่มาจากครอบครัวแบบ socio-orientation ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน คือ บิดามีอาชีพค้าขาย แต่นักเรียนที่มาจากครอบครัวแบบ concept-orientation ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานคือ การอบรมสั่งสอนบุตรของบิดามารดาแบบ concept-orientation

อภิปรายผล

๑. จากการศึกษาบทบาทของสื่อที่แพร่กระจายค่านิยมพื้นฐาน ๔ ประการ พบว่าสื่อในครอบครัว โดยเฉพาะบิดามารดาเป็นสื่อที่มีบทบาทในการแพร่กระจายและถ่ายทอดค่านิยมพื้นฐานทั้งในเรื่องการเปิดรับสื่อ ความเชื่อถือและการยอมรับที่จะปฏิบัติตาม รองลงมาคือ สื่อในโรงเรียน ได้แก่ ครู ในเรื่องความเชื่อถือและการยอมรับปฏิบัติตาม สื่อมวลชน คือ โทรทัศน์ มีบทบาทในเรื่องการเปิดรับรองลงมา แต่สื่อมวลชนประเภทโปสเตอร์ วิทยุ มีบทบาทน้อยมากในการแพร่กระจายค่านิยมพื้นฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสื่อในครอบครัวเป็นสื่อที่จะทำให้เกิดความเข้าใจเบื้องต้นในการเรียนรู้ถ่ายทอดและขัดเกลาวัฒนธรรมทางสังคม และสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่เด็กจะได้เข้าไปอยู่ร่วมด้วย ดังนั้นการถ่ายทอดและขัดเกลาทางสังคมจึงเกิดขึ้นได้ง่ายและรวดเร็ว ส่วนสื่อมวลชนยังมีบทบาทในเรื่องการแพร่กระจายค่านิยมพื้นฐานได้น้อยกว่า เพราะสื่อมวลชนมีหน้าที่ในการให้ความรู้ ข่าวสารส่วนหน้าที่การปลูกฝังค่านิยมพื้นฐานเป็นหน้าที่รองลงมา ประกอบกับปัจจุบันการใช้สื่อมวลชนในการแพร่กระจายค่านิยมพื้นฐานยังมีไม่มากนัก และมีลักษณะที่ยังไม่เป็นที่น่าสนใจเท่าที่ควร สำหรับสถาบัน โรงเรียน เป็นสถาบันที่มีความใกล้ชิดในการปลูกฝังค่านิยมพื้นฐานรองลงมาจากสถาบันครอบครัว เพราะเป็นสถาบันที่สองที่เด็กจะเข้าไปร่วมประกอบกับหลักสูตรการเรียน เรื่องจริยธรรมได้ผสมมาตั้งแต่ด้วย เด็ก

๒. ลักษณะการแพร่กระจายค่านิยมพื้นฐาน พบว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวทั้งสองรูปแบบมีความรู้ ทักษะคิด และการนำไปปฏิบัติ เกี่ยวกับเรื่องค่านิยมพื้นฐานอยู่ในระดับปานกลาง แต่นักเรียนที่มาจากครอบครัวแบบ concept-orientation มีแนวโน้มว่าจะมีความรู้และทักษะคิดเกี่ยวกับเรื่องค่านิยมพื้นฐานดีกว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวแบบ socio-orientation ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากมักเรียนที่มาจากครอบครัวแบบ concept-orientation เป็นเด็กที่มีความคิด

เหตุผลเป็นของตนเอง รู้จักที่จะแสดงความคิดเห็นโต้แย้งกับผู้อื่น เด็กเหล่านี้จะมีความรู้ ทักษะ
ที่ดีกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวแบบ socio-orientation^๑

๓. จากการทดสอบสมมติฐานที่ว่า ความรู้ ทักษะ และการนำไปปฏิบัติในเรื่องค่านิยมพื้นฐานมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวทั้งสูงรูปแบบ และเมื่อวิเคราะห์
แปลความหมายแล้วไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้จะ เนื่องมาจากความแตกต่างของรูปแบบ
การสื่อสารในครอบครัวแล้ว อาจเนื่องมาจากสื่อแต่ละสื่อมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไป
ตามทฤษฎีที่ระบุไว้ว่า การสื่อสารเป็นหน้าที่ของระบบในขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะมีผลในการ เปลี่ยนแปลง
ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมได้

๔. จากการทดสอบสมมติฐานที่ว่า พฤติกรรมการสื่อสารและปัจจัยพื้นฐานทางด้าน
สังคมและเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติตามในเรื่องค่านิยมพื้นฐาน
๔ ประการในระดับที่แตกต่างกัน พบว่า ในเรื่องความรู้ในเรื่องค่านิยมพื้นฐาน เมื่อพิจารณารวม
ทั้งสองรูปแบบ การอบรมสั่งสอนบุตรของบิดามารดาแบบ socio-orientation คือ การอบรม
เด็กให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและผูกพันกับครอบครัว เชื่อฟังบิดามารดา ไม่มีความคิดเห็น
และหลีกเลี่ยงการโต้แย้งกับผู้อื่น เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีความรู้ในเรื่องค่านิยมพื้นฐานใน
ทิศทางตรงข้ามหรือเชิงลบ นั่นคือ นักเรียนที่มาจากครอบครัวแบบ socio-orientation และ
ได้รับการอบรมแบบนี้ มีแนวโน้มจะมีความรู้ในเรื่องค่านิยมพื้นฐานน้อยลง เช่นเดียวกับในเรื่อง
การปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานปัจจัยการอบรมสั่งสอนบุตรของบิดามารดาแบบ concept-orientation
คือ บิดามารดาจะอบรมให้เด็กได้เรียนรู้เข้าใจการแสดงออกของบุคคลต่าง ๆ มีเหตุผลและความคิด
เห็นที่จะโต้แย้งกับผู้อื่น เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานในทิศทางเดียวกัน
หรือในเชิงบวก นั่นคือ ถ้านักเรียนที่ได้รับการอบรมเช่นนี้ก็จะมีแนวโน้มว่าจะมีการปฏิบัติตามค่านิยม
พื้นฐานมากขึ้น ส่วนในเรื่องทักษะ ในเรื่องค่านิยมพื้นฐาน ปัจจัยที่มีอิทธิพลสำคัญที่สุด คือ การ
สื่อสารในโรงเรียน คือ ครูและเพื่อนมีส่วนทำให้นักเรียนมีทักษะในเรื่องค่านิยมพื้นฐาน จากปัจจัย
ที่มีอิทธิพลต่อการมีความรู้ มีทักษะ และการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน จะ เห็นได้ว่าปัจจัยที่สำคัญ
ที่สุด คือ ปัจจัยเกี่ยวกับสถาบันครอบครัวและสถาบันโรงเรียน ดังทฤษฎีของ McLeod และ

^๑ อธิบายในบทที่ ๒ แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Chaffee ได้อธิบาย เรื่องการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมทางสังคมและการเมืองแก่เยาวชน ว่าครอบครัวมีอิทธิพลในการถ่ายทอด โดยวัยรุ่นจะรับการถ่ายทอดและสะสมไว้จนกระทั่งได้รับการถ่ายทอดหรือขัดเกลาจากสถาบันสังคมอื่น ๆ และ McLeod และ Cheffee ได้พบว่า แบบการสื่อสารในครอบครัวแต่ละแบบมีอิทธิพลต่อการถ่ายทอดหรือขัดเกลาวัฒนธรรมทางสังคมแก่เด็กแตกต่างกัน และครอบครัวจะทำหน้าที่ได้ดีเพียงไร ขึ้นอยู่กับบรรยากาศการสื่อสารที่แต่ละครอบครัวจะสร้างขึ้น ดังนั้น ปิตามารดาจึงควร เห็นความสำคัญของการขัดเกลาและการสื่อสารภายในครอบครัว^๑ ในเรื่องการสื่อสารในโรงเรียนนั้น เป็นสถาบันต่อมาที่เด็กจะได้เรียนรู้ทั้งการเรียนในหลักสูตร และอิทธิพลที่เกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจมีผลต่อการปลูกฝังค่านิยมของนักเรียนอย่างมาก^๒

เมื่อพิจารณาแยกแต่ละรูปแบบครอบครัว ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน ๔ ประการ ได้แก่ การหย่าร้าง ปิตามีอาชีพค้าขาย มารดาจับถือศาสนาพุทธและเป็นแม่บ้าน การสื่อสารในโรงเรียน ปิตามารดาอยู่ด้วยกันและเด็กได้อยู่กับปิตามารดา การอบรมสั่งสอนบุตรของปิตามารดาแบบ concept-orientation ปัจจัยเหล่านี้มีผลอันสำคัญต่อการแพร่กระจาย ดังที่เคยได้ให้ความสำคัญยิ่งแก่ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวในอันที่จะปลูกฝังลักษณะเบื้องต้นทางจริยธรรมให้แก่เยาวชน และเป็นสถาบันเบื้องต้นในการปลูกฝังค่านิยมให้แก่เด็กโดยตรง^๓

ฮอฟแมน ได้กล่าวว่า การใช้วิธีการให้เหตุผลในการอบรมสั่งสอนเด็กนั้น มีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะทางจริยธรรมของเด็ก มารดาเป็นผู้ใช้เหตุผลมากกว่าบิดา การใช้เหตุผลของบิดาไม่เกิดประโยชน์เท่าเทียมมารดา และเด็กที่ได้รับการอบรมแบบมีความคิดเห็นเป็นของตนเอง มีผลการทางจริยธรรมเร็วกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมแบบไม่มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง ไม่กล้าโต้แย้งความคิดของผู้อื่น^๔

^๑ อธิบายในบทที่ ๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา, หน้า ๔-๕.

^๒ อธิบายในบทที่ ๒ แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง, หน้า ๑๗.

^๓ Kay. W., Moral Education (London: George Allen and Unwin Ltd., 1975), p, 171.

^๔ อธิบายในบทที่ ๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง, หน้า ๑๒.

จากปัจจัยที่มีความสำคัญในการแพร่กระจายค่านิยมพื้นฐานดังกล่าวมาแล้ว ปัจจัยนั้นมีทั้ง การสื่อสารในครอบครัว การสื่อสารในโรงเรียนและปัจจัยทางค่านิยมและ เศรษฐกิจ ซึ่ง ศาสตราจารย์คาเนเยล เลอเนอร์ นักสังคมวิทยา เชื่อว่าระบบการติดต่อสื่อสารภายในแต่ และสังคมนั้นนอกจากจะมีบทบาทในฐานะเป็นดัชนีชี้ระดับของการเปลี่ยนแปลง (Index of Change) ของสังคมแล้ว ยังมีบทบาทในฐานะเป็นตัวนำการเปลี่ยนแปลง (Agent of Change) อีกด้วย^๑

และผลการวิจัยการสื่อสารมวลชนไม่เป็นที่ปัจจัยสำคัญต่อการมีความรู้ ทักษะและการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน ดังมีผลการวิจัยที่ผ่านมาไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่า การสื่อสารมวลชนเป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ที่สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อหรือความรู้สึกของบุคคลได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า การสื่อสารมวลชนจะไม่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเสียเลย ทั้งนี้เป็นที่ยอมรับกันว่าสื่อมวลชนจะมีบทบาทในแง่ที่เป็นปัจจัยสนับสนุน (Facilitate Factor)^๒ ต่อการเปลี่ยนแปลง

นอกจากผลของการวิจัยที่ได้ผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้ว จากการสังเกตพูดคุยกับนักเรียนว่าปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานหรือไม่ ถ้าปฏิบัติตามอย่างไรบ้าง ซึ่งผลที่ได้คือ

๑. การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ นักเรียนส่วนใหญ่จะตอบว่า ทำการบ้านเอง ไปโรงเรียนเอง ดูหนังสือเสมอ ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน
๒. การประหยัดและออม นักเรียนส่วนใหญ่จะตอบว่า เก็บเงินใส่กระปุกออมสิน ผ่ากธนาคาร
๓. การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่า ปฏิบัติตามกฎหมาย ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน ซ้ำทางม้าลาย

^๑ Daniel Lerner, "Communication System and Social system," in Mass Communication, 2d ed., ed. Willbur Schram (Chicago: University of Illinois Press, 1972), p. 133.

^๒ บุญเลิศ สุกดีลก, "สื่อมวลชนพลังแฝงในการพัฒนาทางการเมืองที่ถูกลืม," วารสารธรรมศาสตร์ ๘ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๒๑): ๓๗

๔. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่า ทำบุญดีกบฏาคร
ไม่ทำผิดศีล ๕ ข้อ สวดมนต์ไหว้พระ

๕. ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่า เคารพและเทิดทูนชาติ
ศาสนา พระมหากษัตริย์ ส่งเสริมทะนุบำรุงศาสนา ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนา

คำตอบของนักเรียนส่วนใหญ่เป็น เพียงส่วนหนึ่งของความหมายของค่านิยมพื้นฐาน ๔
ประการ ที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้กำหนดไว้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มี
ความเข้าใจและปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานได้บางประการเท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็น เพราะในระดับ
อายุของนักเรียนมีความสามารถที่จะ เข้าใจได้เพียง เท่านั้น ประกอบกับสื่อมวลชน เช่น โปสเตอร์
ที่นำไปติดตามโรงเรียนมีรายละเอียดเป็นข้อ ๆ มีแต่ความหมายของค่านิยมไม่เป็นที่สนใจแก่เด็ก
มากนัก โทรทัศน์ก็ประกาศค่านิยมพื้นฐาน ๔ ประการ แต่ยังไม่ได้อธิบายอะไรมากนัก ดังนั้น
สื่อมวลชนยังทำหน้าที่ไม่ได้อย่าง เต็มที่และเหมาะสม สื่อในโรงเรียนควรจะมีการกำหนดค่านิยม
พื้นฐาน เป็นหลักสูตร อุปกรณ์การสอนควรจะทำให้ น่าสนใจและ เหมาะสมแก่ักเรียนแต่ละระดับ
เช่น มีภาพหรือกิจกรรมการปฏิบัติเป็น ตัวอย่างแก่ักเรียน แม้แต่สื่อใน ครอบครัวคือ บิดามารดา
ควรสนใจเอาใจใส่ในการถ่ายทอดสั่งสอนค่านิยมพื้นฐานให้แก่เด็กอย่างถูกต้องและ เหมาะสม
ความหมายของค่านิยมพื้นฐาน ๔ ประการที่จะนำไปปฏิบัติมันยังมีมากกว่าที่ักเรียนเข้าใจและนำ
ไปปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

๑. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ในกรุงเทพมหานคร
มีจำนวนเพียง ๔๔๐ คน ซึ่งอาจจะใช้เป็นตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาทั้งหมดในกรุงเทพมหานคร
ไม่ได้ อาจทำให้ผลการวิจัยคลาดเคลื่อนไปบ้าง ควรมีการวิจัยที่ใช้กลุ่มตัวอย่างมากกว่านี้ เพื่อ
ให้ข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยมีความ เชื่อถือได้มากขึ้น รวมทั้งขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมภาคอื่น ๆ
หรือชั้นอื่น หรือเด็กกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ักเรียนมัธยมด้วย

๒. ควรคำนึงถึงการวางแผนการสื่อสารในการแพร่กระจายค่านิยมพื้นฐาน ไม่ว่าจะ
เป็นการสื่อสารมวลชน การสื่อสารในโรงเรียน และการสื่อสารมวลชนแต่ที่สำคัญอย่าลืมคำนึงถึง
ปัจจัยทางด้านประชากร สังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะวิธีการอบรมเลี้ยงดูสั่งสอนบุตรของบิดา-
มารดา

๓. การที่จะใช้การสื่อสารช่วยสนับสนุนในการแพร่กระจายค่านิยมพื้นฐาน หากจะให้ได้ผลสำเร็จอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนให้มีความสำนึกเอาใจใส่ต่อหน้าที่ที่พึงปฏิบัติ และมีค่านิยมที่ถูกต้อง ควรต้องมีการกำหนดนโยบายและดำเนินการตามนโยบายกันอย่างจริงจัง พร้อมทั้งมีการร่วมมือกันทุกฝ่าย

๔. การแพร่กระจายค่านิยมพื้นฐาน โดยใช้สื่อต่าง ๆ ควรเป็นการสื่อความหมายที่นักเรียนเข้าใจได้ง่าย เช่น กำหนดค่านิยมพื้นฐานในหลักสูตรการเรียน ภาษาเข้าใจง่าย และมีภาพประกอบ ใช้สื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มที่จะไปเผยแพร่

๕. จากการวิจัยพบว่า การสื่อสารมวลชนมีบทบาทในการแพร่กระจายค่านิยมพื้นฐานน้อยมาก จึงควรมีการใช้สื่อมวลชนที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์อย่างจริงจัง เพราะปัจจุบันสื่อมวลชนเป็นสื่อหนึ่งที่มีบทบาทต่อเยาวชนมากในปัจจุบัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย